

Piotr Zielonka*

**ZADOŚCUCZYNIENIE ZA KRZYWDĘ SPOWODOWANĄ
ŚMIERCią NAJBLIŻSZEGO CZŁONKA RODZINY – GŁOSA
DO WYROKU SĄDU APELACYJNEGO W KATOWICACH
Z DNIA 4 PAŹDZIERNIKA 2018 ROKU, V ACA 697/17**

Streszczenie

Celem glosy jest analiza przesłanek zadoścuczynienia za doznaną krzywdę z powodu śmierci osoby bliskiej na podstawie art. 446 § 4 k.c., a w szczególności analiza pojęcia „najbliższy członek rodziny”. Autor z aprobatą odniósł się do argumentacji sądu w zakresie rozumienia powyższego pojęcia, dla którego decydujące znaczenie mają powiązania rodzinne. Źródłem tych powiązań jest stosunek bliskości, który nie zawsze jest oparty na więzach formalno-prawnych. Uwagi krytyczne dotyczyły zaś braku rozstrzygnięcia w glosowanym wyroku kwestii przyczynienia się bezpośrednio poszkodowanego do powstania lub zwiększenia szkody. Zastosowane metody badań opierały się w głównej mierze na analizie dogmatycznej przepisów kodeksu cywilnego, a także na wykorzystaniu literatury prawa cywilnego oraz bogatego orzecznictwa sądowego.

Słowa kluczowe: prawo cywilne, odszkodowanie, krzywda, zadoścuczynienie, odpowiedzialność odszkodowawcza

Glosowany wyrok porusza istotne zagadnienia dotyczące przesłanek zastosowania regulacji art. 446 § 4 k.c., która stanowi normatywną podstawę dochodzenia zadoścuczynienia za śmierć najbliższego członka rodziny. Problematyka

* mgr Piotr Zielonka, asystent sędziego w Sądzie Okręgowym w Szczecinie, adres e-mail: zielonkap@o2.pl. ORCID: 0000-0002-6069-4476

ta jest niezwykle ważna i aktualna nie tylko z teoretycznego, ale również z praktycznego punktu widzenia, ze względu na wciąż rosnącą liczbę spraw, których podstawą materialnoprawną jest wskazany wyżej przepis.

Niniejsza glosa ma charakter częściowo krytyczny zarówno w stosunku do rozstrzygnięcia wyroku, jak również niektórych punktów jego uzasadnienia. Przystępując do bliższej jego analizy, należy w pierwszej kolejności przedstawić istotne elementy stanu faktycznego, który był podstawą wydania glosowanego orzeczenia.

W 2013 roku doszło do wypadku drogowego, w wyniku którego śmierć poniósł poszkodowany. Sprawca wypadku uznany został prawomocnym wyrokiem karnym za winnego nieumyślnego spowodowania śmierci poszkodowanego. Z powództwem przeciwko zakładowi ubezpieczeń o zapłatę zadośćuczynienia na podstawie art. 446 § 4 k.c. wystąpiła żona zmarłego, jego dwójka dzieci, pasierbica oraz jej mąż. Ponadto żona zmarłego oraz jego syn wnieśli o zasądzenie odszkodowania z tytułu pogorszenia sytuacji życiowej na skutek śmierci poszkodowanego na podstawie art. 446 § 3 k.c. Sąd pierwszej instancji, oceniając zebrany w sprawie materiał dowodowy, uznał w całości roszczenia powodów w zakresie żądania zadośćuczynienia. Natomiast co do żądania zgłoszonego przez żonę zmarłego oraz jego syna w przedmiocie zasądzenia odszkodowania z tytułu znacznego pogorszenia sytuacji życiowej, sąd uwzględnił powództwo wyłącznie w odniesieniu do żony. Uznał on, że powodowie (żona, dzieci, pasierbica oraz jej mąż) na skutek śmierci poszkodowanego, doznali krzywdy, przejawiającej się w istotnym pogorszeniu ich stanu psychicznego, ze względu na szczególnie bliskie relacje ze zmarłym. W pełni uwzględniając wysokość żądanych kwot tytułem zadośćuczynienia, sąd zasądził na rzecz żony poszkodowanego oraz jego dzieci kwoty po 70 tys. zł, na rzecz pasierbicy – 20 tys. zł oraz jej męża – 10 tys. zł. W ocenie sądu zasądzone kwoty nie miały charakteru symbolicznego, mieszcząc się w rozsądnych granicach, nie przewyższały też rozmiarów krzywdy powodów, z uwzględnieniem dotychczas wypłaconych przez pozwany zakład ubezpieczeń świadczeń (żona oraz dzieci poszkodowanego otrzymali od zakładu ubezpieczeń po 40 tys. zł, pasierbica 15 tys. zł, zaś jej mąż 5 tys. zł). W ocenie sądu, w odniesieniu do żądania o zapłatę odszkodowania na podstawie art. 446 § 3 k.c., żona zmarłego po jego śmierci znalazła się w bardzo trudnej sytuacji finansowej, ze względu na to, że poszkodowany był jedynym żywicielem rodziny. Jej sytuacja ekonomiczna uległa zatem znacznemu pogorszeniu, ponieważ uzyskiwany przez nią

dochód był znacząco niższy od tego, który uzyskiwał jej mąż. Zdaniem sądu okoliczności te uzasadniały zasądzenie żądanej kwoty 30 tys. zł, po uwzględnieniu wypłaconej już przez zakład ubezpieczeń kwoty 20 tys. zł. Natomiast żądanie syna o zapłatę odszkodowania nie zostało uwzględnione, z uwagi na to, że był on człowiekiem dorosłym, samodzielnym i pracującym, a uzyskiwane przez niego dochody pozwalały na zaspokojenie jego niezbędnych potrzeb. Sąd uznał tym samym, że w odniesieniu do syna poszkodowanego nie została spełniona przesłanka znacznego pogorszenia jego sytuacji życiowej na skutek śmierci poszkodowanego. Oceny tej nie zmieniał fakt, że poszkodowany za życia pomagał synowi, wpierając go finansowo.

Od wyroku sądu pierwszej instancji apelację wniósł pozwany zakład ubezpieczeń, zaskarżając go w części, zarzucając naruszenie art. 233 k.p.c. w zw. z art. 227 k.p.c. oraz art. 6 k.c. w zw. z art. 232 k.p.c., które polegało na uznaniu za udowodnione okoliczności, które nie miały potwierdzenia w zebrałym materiale dowodowym, co w konsekwencji doprowadziło do uznania przez sąd, że poszkodowany nie przyczynił się do powstania szkody. Po drugie, pozwany zarzucił naruszenie art. 446 § 4 k.c. poprzez jego błędną wykładnię, co skutkowało zasądzeniem na rzecz powodów rażąco wygórowanych kwot tytułem zadośćuczynienia za śmierć osoby najbliższej, przekraczających rozsądne granice, jak również przyznania zadośćuczynienia na rzecz pasierbicy poszkodowanego oraz jej męża. Sąd apelacyjny oddalił w całości apelację pozwanego, w pełni podzielając rozstrzygnięcie sądu pierwszej instancji.

Odnosząc się do pierwszego zarzutu apelacyjnego, sąd drugiej instancji wskazał, że „wobec wskazania w wydanym w sprawie karnej wyroku kto ponosi winę za spowodowanie wypadku komunikacyjnego brak jest podstaw do przyjęcia przyczynienia się poszkodowanego do wypadku”. Z kolei w odniesieniu do zarzutu dotyczącego rażąco wygórowanych kwot zadośćuczynienia sąd przyjął, że zasądzone kwoty są adekwatne do doznanej przez powodów wskutek śmierci poszkodowanego krzywdy, ze względu na charakter ich relacji, częstotliwość wzajemnych kontaktów, rolę, jaką pełnił zmarły w życiu rodzinnym, oraz stopień dostosowania się powodów do zmienionej rzeczywistości. Zatem zasądzone zadośćuczynienie uwzględniało wypracowaną przez orzecznictwo sądowe zasadę, zgodnie z którą jego wysokość jest odzwierciedleniem w formie pieniężnej rozmiaru krzywdy, która nie zależy od statusu materialnego pokrzywdzonego. Ponadto w uzasadnieniu wyroku podkreślono, że zadośćuczynienie oparte na art. 446 § 4 k.c. „nie jest zależne od pogorszenia sytuacji

życiowej osoby bliskiej w wyniku śmierci bezpośredniego poszkodowanego, lecz ma na celu złagodzenie cierpienia psychicznego wywołanego śmiercią osoby najbliższej i pomoc członkom jego rodziny w dostosowaniu się do zmiennej sytuacji życiowej”. Sąd apelacyjny uznał ponadto, że upływ czasu między śmiercią osoby najbliższej a momentem wyrokowania nie może wpływać na uznanie, że rozmiar krzywdy jest mniejszy. Zgodnie bowiem z poglądami wyrażonymi w orzecznictwie sądowym „czasowy moment wytoczenia powództwa nie uprawnia do twierdzenia, że sąd nie powinien uwzględnić skali cierpienia, jakiej doznał pokrzywdzony w okresie bezpośrednio następującym po zdarzeniu sprawczym tylko z tej przyczyny, że czas zatarł niektóre jego skutki”. W zakresie ostatniego zarzutu apelacyjnego dotyczącego sposobu rozumienia terminu *najbliższy członek rodziny*, sąd drugiej instancji wskazał, że choć krąg najbliższych członków rodziny jest węższy niż krąg osób bliskich, to jednak nie należy go ograniczać do osób pozostających w relacji małżeństwa i pokrewieństwa. Najbliższymi członkami rodziny są nie tylko małżonkowie, dzieci, inni krewni, powinowaci, ale również osoby niepowiązane formalnymi stosunkami prawno-rodzinnymi, jeśli łączyła ich silna więź uczuciowa. Skoro zatem pasierbica była traktowana przez zmarłego jak córka, na równi z pozostałymi dziećmi, a między zmarłym a mężem pasierbicy istniały silne wzajemne więzi bliskości, zdaniem sądu w pełni uzasadnione jest przyjęcie, że należy się im zadośćuczynienie za śmierć poszkodowanego.

Przystępując do oceny argumentacji zaprezentowanej przez sąd apelacyjny w uzasadnieniu glosowanego orzeczenia, wskazać należy na dwie kwestie, które w sprawie okazały się sporne między stronami. Po pierwsze, sporna okazała się zasada odpowiedzialności pozwanego zakładu ubezpieczeń w odniesieniu do pasierbicy zmarłego oraz jej męża, zaś po drugie – wysokość należnego zadośćuczynienia na rzecz najbliższych członków rodziny zmarłego. Dodatkowo, w wypadku drugiego ww. elementu, konieczne jest odniesienie się do tego, czy związanie sądu cywilnego prawomocnym skazującym wyrokiem karnym w granicach wyznaczonych przez art. 11 k.p.c. oznacza, że sąd ten pozbawiony jest możliwości ustalenia faktu i stopnia przyczynienia się poszkodowanego do powstania szkody i ewentualnego miarkowania odszkodowania, a nadto jaki wpływ na wysokość zadośćuczynienia ma czas, jaki minął od śmierci osoby bliskiej.

De lege lata normatywną podstawę do dochodzenia przed sądem roszczeń o zapłatę zadośćuczynienia, które przysługują najbliższym członkom rodziny zmarłego za wywołaną wskutek jego śmierci krzywdę (tj. cierpienie psychiczne),

w obecnie obowiązującym stanie prawnym¹ stanowi art. 446 § 4 k.c.². Funkcją omawianego zadośćuczynienia jest przede wszystkim funkcja kompensacyjna³, zatem zmierzać musi ono w swej naturze do zrekompensowania powstałej w wyniku śmierci osoby najbliższej szkody niemajątkowej, a także pomocy w zaadaptowaniu się do nowo zastanej rzeczywistości życiowej po śmierci osoby bliskiej⁴. Celem przyznania uprawnionemu zadośćuczynienia na podstawie art. 446 § 4 k.c. jest zatem zrekompensowanie doznanego przez niego cierpienia psychicznego (krzywdy) związanego z naruszeniem jego dobra osobistego rozumianego jako *prawo do życia w pełnej rodzinie*⁵. Jednocześnie zasądzone zadośćuczynienie musi przedstawiać adekwatną do stopnia doznanej krzywdy wysokość, czyli w przekonaniu osoby dochodzącej roszczenia musi odpowiadać całokształtowi ustalonej szkody niemajątkowej⁶. Przy tym nie może ono prowadzić do nieuzasadnionego wzbogacenia się uprawnionego, a zatem musi być analizowane w granicach tzw. przeciętnej stopy życiowej społeczeństwa⁷. Dokonanie ustalenia i oceny rozmiarów cierpienia psychicznego nie może być dowolne, gdyż kluczowe w tym przypadku jest posłużenie się kryteriami obiektywnymi jedynie przy uwzględnieniu indywidualnych właściwości i subiek-

¹ Przepis art. 446 § 4 k.c. wszedł w życie 3 sierpnia 2008 r. na mocy art. 1 pkt 3 ustawy z dnia 30 maja 2008 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. nr 116, poz. 731). W poprzednio obowiązującym stanie prawnym podstawą materialnoprawną omawianych roszczeń był art. 448 k.c. w zw. z art. 24 § 1 k.c. Powyższa nowelizacja zasadniczo i pozytywnie wpłynęła na kwestie dochodzenia roszczeń o zadośćuczynienie za śmierć osoby bliskiej poprzez wskazanie zakresu podmiotowego osób uprawnionych do żądania jego zapłaty, jak również przesłanek jego stosowania.

² Zgodnie z treścią art. 446 § 4 k.c. „sąd może także przyznać najbliższemu członkowi rodziny zmarłego odpowiednią sumę tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę”.

³ Zob. wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 11 stycznia 2018 r., V ACa 690/16, LEX nr 2515998; wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 16 listopada 2017 r., I ACa 562/17, LEX nr 2415303.

⁴ Zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 marca 2014 r., IV CSK 374/13, Legalis nr 797040; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 kwietnia 2016 r., IV CSK 389/15, Legalis nr 1450600; wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 12 sierpnia 2016 r., I ACa 172/16, LEX nr 2210934; wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 7 czerwca 2017 r., I ACa 97/17, Legalis nr 1683390; wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 23 kwietnia 2018 r., I ACa 313/17, Legalis nr 1805109; wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 23 kwietnia 2018 r., I ACa 313/17, Legalis nr 1805109; wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 7 sierpnia 2018 r., I ACa 284/18, Legalis nr 1824375.

⁵ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 16 listopada 2017 r., V ACa 210/17, LEX nr 2432016.

⁶ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 29 czerwca 2017 r., I ACa 1694/16, Legalis nr 1654024.

⁷ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 24 maja 2018 r., I ACa 1205/17, Legalis nr 1808263.

tywnych odczuć osoby uprawnionej⁸. Nie ulega także wątpliwości, że krzywda doznana przez najbliższego członka rodziny zmarłego podlega indywidualizacji⁹. Jest ona także niezależna od statusu materialnego uprawnionego¹⁰.

Przystępując do analizy zakresu odpowiedzialności pozwanego zakładu ubezpieczeń w odniesieniu do pasierbicy zmarłego oraz jej męża, należy rozpocząć od wskazania, że przesłanką zastosowania instytucji prawnej zadośćuczynienia z art. 446 § 4 k.c. jest posiadanie przez osobę występującą z tym roszczeniem statusu najbliższego członka rodziny zmarłego. Ze względu na naturę omawianego świadczenia, które ma na celu rekompensatę cierpień psychicznych doznanych na skutek śmierci bliskiego, sposób rozumienia omawianego terminu powinien być szerszy od pojęcia członka rodziny w ujęciu konstytucyjnym, kodeksu rodzinnego i opiekuńczego oraz ustaw okołokodeksowych, w tym socjalnych. Pojęcie najbliższego członka rodziny nie ogranicza się bowiem wyłącznie do osób związanych pewną więzią formalnoprawną (małżeństwa, pokrewieństwa, powinowactwa, przysposobienia). Obejmuje bowiem również powiązania rodzinne, których źródłem jest stosunek bliskości, a zatem stan faktyczny oparty na relacji emocjonalnej, a nie tylko na więzi formalnej¹¹. W tym sensie status *najbliższego członka rodziny* poddawany jest ocenie przez pryzmat łączących stron więzi emocjonalnych opartych na świadomości przynależności do jednej wspólnoty, co znajduje wyraz w ich wzajemnym stosunku i zachowaniu¹².

⁸ A. Kalisz, *Więzi rodzinne jako dobra osobiste. Linia orzecznicza i krytyka doktryny*, w: *Meandry prawa – teoria i praktyka. Księga jubileuszowa prof. zw. dra hab. Mieczysława Goettela*, red. E. Pływaczek, J. Bryka, Szczepiwo 2017, s. 218.

⁹ Zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 1 czerwca 2017 r., I CSK 595/16, Legalis nr 1629970; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 27 lutego 2018 r., I CSK 634/17, Legalis nr 1765963; wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 8 września 2017 r., I ACa 196/17, Legalis nr 1674178; wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 7 marca 2018 r., V ACa 86/16, LEX nr 2529214; wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 10 maja 2018 r., V ACa 753/17, Legalis nr 1785961; wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 29 maja 2018 r., I ACa 1659/17, Legalis nr 1808287.

¹⁰ Zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 grudnia 2012 r., IV CSK 192/12, Legalis nr 607831; wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 21 kwietnia 2016 r., I ACa 1120/15, Legalis nr 1487539.

¹¹ Szerzej na temat więzi rodzinnych zob. K. Michałowska, *Niemajątkowe wartości życia rodzinnego w polskim prawie cywilnym*, Warszawa 2017, s. 222–227. Zob. również wyrok Sądu Najwyższego z dnia 1 czerwca 2017 r., I CSK 595/16, Legalis nr 1629970; wyrok Sądu Apelacyjnego z dnia 23 czerwca 2016 r., V ACa 897/15, LEX nr 2073862; wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 30 marca 2017 r., I ACa 1272/16, LEX nr 2282403.

¹² A. Mączyński, *Konstytucyjne podstawy prawa rodzinnego*, w: *Państwo prawa i prawo karne. Księga jubileuszowa Profesora Andrzeja Zolla*, t. I, Warszawa 2012, s. 767; M. Nazar, *Niektóre zagadnienia małżeństwa i rodziny w świetle unormowań Konstytucji RP z dnia 2 kwietnia 1997 r.*, „Rejent” 1997, nr 5, s. 103.

Do najbliższych członków rodziny należy zatem zaliczyć osoby pozostające ze sobą w trwałych i ścisłych relacjach uczuciowych i emocjonalnych¹³. Oznacza to, że sam fakt istnienia więzi formalno-prawnej nie powinien *prima facie* uzasadniać uznania zasadności powództwa o zadośćuczynienie przysługujące najbliższym członkom rodziny zmarłego. Nieprawidłowe jest stosowanie w tej kategorii spraw swoistego rodzaju automatyzmu, gdyż istnienie oraz rozmiar każdej krzywdy powinien być analizowany w kontekście konkretnych okoliczności sprawy¹⁴. Kategoria *najbliższego członka rodziny* stanowi kwalifikowaną formę *członka rodziny*, gdyż wymaga dla jego uznania wystąpienia więzi *bliskości*. Powództwo oparte na art. 446 § 4 k.c. powinno ulec oddaleniu nawet w sytuacji, gdy stroną postępowania jest członek rodziny zmarłego w ujęciu formalno-prawnym, który w toku procesu nie wykazał łączącej go z poszkodowanym więzi emocjonalnej uzasadniającej wystąpienie u niego poczucia krzywdy. Do uznania danego podmiotu za *najbliższego członka rodziny zmarłego* konieczne jest zatem stwierdzenie istnienia między nimi więzi, której utrata powoduje obiektywnie ból i cierpienie psychiczne¹⁵. Zarówno w judykaturze, jak i orzecznictwie wskazuje się, że *prawo do więzi rodzinnych* jest dobrem osobistym podlegającym ochronie prawnej i odnosi się na zasadzie indywidualizacji do każdego podmiotu wcho-

¹³ Odmienne zob. K. Mularski, w: *Kodeks cywilny. Tom II. Komentarz. Art. 353–626*, red. M. Gutowski, Legalis 2019, komentarz do art. 446 k.c., nb. 20; P. Sobolewski, w: *Kodeks cywilny. Komentarz*, red. K. Osajda, Legalis 2019, komentarz do art. 446 k.c., pkt 53, ograniczającego krąg uprawnionych wyłącznie do osób, których łączy ze zmarłym więź pokrewieństwa; M. Safjan, w: *Kodeks cywilny. T. I. Komentarz. Art. 1–449*¹⁰, red. K. Pietrzykowski, Legalis 2018, komentarz do art. 446 k.c., nb. 38–39, który zalicza do kręgu osób uprawnionych osoby należące do rodziny *sensu largo*, które są związane ze zmarłym więzią prawną w szerokim znaczeniu, np. dziecko wychowywane przez zmarłego będące dla niego rodziną zastępczą; A. Cisek, W. Dubis, w: *Kodeks cywilny. Komentarz*, red. E. Gniewek, P. Machnikowski, Legalis 2017, komentarz do art. 446 k.c., nb. 6, którzy obejmują rodziców, dzieci zmarłego, dalszych wstępnych i zstępnych, dzieci pozostające pod pieczęcią rodziny zastępczej, zgłaszając jednocześnie wątpliwość co do związków nieformalnych, w tym konkubentów; J. Gudowski, G. Bieniek, w: *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom III. Zobowiązania. Część ogólna*, LEX/el. 2–18, pkt 49 wskazują, że do najbliższych członków rodziny należą osoby związane więziami bliskości i długotrwałej wspólności osobistej oraz gospodarczej. Por. jednak A. Olejniczak, w: *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom III. Zobowiązania – część ogólna*, red. A. Kidyba, LEX/el. 2014, pkt 17, który wskazuje, że najbliższymi członkami rodziny są również osoby niepowiązane formalnymi stosunkami prawnorodzinnymi (np. konkubent, jego dziecko).

¹⁴ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 13 września 2016 r., I ACa 389/16, Legalis nr 1532966. Zob. również K. Kryła, *Zadośćuczynienie pieniężne dla najbliższych członków rodziny zmarłego – uwagi na tle art. 446 § 4 k.c.*, „Przegląd Sądowy” 2013, nr 2, s. 64.

¹⁵ Zob. wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 15 listopada 2017 r., V ACa 206/17, Legalis nr 1712882; wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 14 grudnia 2017 r., V ACa 124/17, LEX nr 2500117.

dążącego w skład rodziny¹⁶. Do powstania takiego prawa nie jest wystarczające wykazanie istnienia między uprawnionym a inną osobą więzi prawnych, lecz konieczne jest wykazanie istnienia wspólnego życia rodzinnego, a nadto świadomość istnienia więzi i chęć zachowania jej na przyszłość¹⁷.

Odnosząc się do rozstrzygnięcia zawartego w głosowanym wyroku, stwierdzić należy, że sąd apelacyjny słusznie uwzględnił, pomimo zarzutów strony pozwanej, roszczenie o zadośćuczynienie za śmierć osoby bliskiej zgłoszone przez pasierbicę zmarłego oraz jej męża. Było to uzasadnione faktem, że pomiędzy powodami a zmarłym istniała silna więź emocjonalna, podobna do tej, która kształtuje się w prawidłowo funkcjonującej rodzinie.

Odnosząc się do drugiej kwestii spornej dotyczącej wysokości należnego zadośćuczynienia, w pierwszej kolejności należy rozważyć, czy zakres związania sądu cywilnego prawomocnym, skazującym wyrokiem karnym wyklucza możliwość ustalenia faktu i stopnia przyczynienia się poszkodowanego na podstawie art. 362 k.c.

Należy zaznaczyć, że moc wiążąca wyroku karnego w granicach zakresłonych art. 11 k.p.c., stanowiąc domniemanie niezбите (*praesumptio iuris tantum*)¹⁸, obejmuje wyłącznie ustalenia dotyczące popełnienia przestępstwa, czyli osoby sprawcy, czynu i przedmiotu przestępstwa. Nie wiążą sądu cywilnego inne elementy stanu faktycznego przestępstwa, również wtedy, gdy stanowią element sentencji wyroku karnego lub są zawarte w uzasadnieniu wyroku¹⁹. W konsekwencji sąd w postępowaniu cywilnym może dokonać własnych ustaleń co do okoliczności, które nie dotyczą popełnienia przestępstwa, choćby pozostawały z nim w związku²⁰. Dokonane przez sąd cywilny ustalenia mogą ponadto różnić

¹⁶ Wyrok Sadu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 7 grudnia 2017 r., V ACa 200/17, Legalis nr 1728118.

¹⁷ Zob. wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 15 maja 2015 r., I ACa 131/15, Legalis nr 1263391; wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 18 kwietnia 2018 r., V ACa 1195/17, Legalis nr 1783041.

¹⁸ Zob. T. Ereciński, w: *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom I. Postępowanie rozpoznawcze*, red. T. Ereciński, LEX/el. 2016, komentarz do art. 11 k.p.c., pkt 1.

¹⁹ Zob. T. Ereciński, w: *Kodeks postępowania cywilnego...*, red. T. Ereciński, komentarz do art. 11 k.p.c., pkt 1; J. Bodio, w: *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz aktualizowany. Tom I. Art. 1–729*, red. A. Jakubecki, LEX/el. 2018, komentarz do art. 11 k.p.c., pkt 2. Zob. także orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 4 maja 1965 r., I PR 116/65, Legalis nr 12307; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 marca 1974 r., II CR 46/74, Legalis nr 17810.

²⁰ Zob. J. Bodio, w: *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz aktualizowany...*, komentarz do art. 11 k.p.c., pkt 2. Zob. także wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 lutego 2013 r., I CSK 373/12, Legalis nr 719199; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 listopada 2013 r., II PK 54/13, Legalis nr 745622; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 kwietnia 2015 r., II CSK 363/14, Legalis nr 1260034.

się od ustaleń sądu karnego w postępowaniu karnym²¹. W literaturze oraz orzecznictwie sądowym wyraźnie podkreśla się, że sąd cywilny powinien dokonać własnych ustaleń co do faktu przyczynienia się do powstania szkody²², które mogą być odmienne od ustaleń dokonanych podczas postępowania karnego²³.

Mając powyższe na uwadze, można uznać, że błędne jest stwierdzenie zarówno sądu pierwszej, jak i drugiej instancji, iż „wobec wskazania w wydanym w sprawie karnej wyroku kto ponosi winę za spowodowanie wypadku komunikacyjnego brak jest podstaw do przyjęcia przyczynienia się poszkodowanego do wypadku”. Należy bowiem uznać, że skoro pozwany zakład ubezpieczeń zgłosił zarzut przyczynienia się poszkodowanego do powstania szkody oraz podjął w tym zakresie stosowną inicjatywę dowodową, sąd był zobowiązany odnieść się do materialnoprawnej podstawy przedstawionego zarzutu, ze względu na brak związania w tym zakresie sądu cywilnego prawomocnym karnym wyrokiem skazującym.

Zgodnie z treścią art. 362 k.c. przytoczonym *in extenso*, „jeżeli poszkodowany przyczynił się do powstania lub zwiększenia szkody, obowiązek jej naprawienia ulega odpowiedniemu zmniejszeniu stosownie do okoliczności, a zwłaszcza do stopnia winy obu stron”. Do spornych w doktrynie prawa cywilnego oraz orzecznictwie sądowym należy kwestia, czy na skutek stwierdzenia, że poszkodowany przyczynił się do powstania lub zwiększenia szkody, sąd ma obowiązek zmniejszenia należnego odszkodowania, czy też nie. Zgodnie

²¹ Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 czerwca 2005 r., III CK 642/04, Legalis nr 268767.

²² Zob. M. Manowska, w: *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom I. Art. 1–50538*, red. M. Manowska, LEX/el. 2015, komentarz do art. 11 k.p.c., pkt 7; I. Gromska-Szuster, w: *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom I. Artykuły 1–366*, red. H. Dolecki, T. Wiśniewski, LEX/el. 2013, pkt 27; E. Marszałkowska-Krześ, w: *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, red. E. Marszałkowska-Krześ, Legalis 2019, komentarz do art. 11 k.p.c., pkt 39; J. Jagiela, w: *Kodeks postępowania cywilnego. Tom I. Komentarz. Art. 1–366*, red. A. Marciniak, K. Piasecki, Legalis 2016, komentarz do art. 11 k.p.c., nb. 38; A. Góra-Błaszczkowska, w: *Kodeks postępowania cywilnego. Tom I. Komentarz. Art. 1–729*, red. A. Góra-Błaszczkowska, Legalis 2016, komentarz do art. 11 k.p.c., nb. 26. Zob. także orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 17 maja 1955 r., II CR 117/54, Legalis nr 637405; uchwała Sądu Najwyższego z dnia 2 kwietnia 1971 r., III CZP 66/70, Legalis nr 15322; uchwała Sądu Najwyższego z dnia 11 stycznia 1983 r., III CZP 56/83, LEX nr 1633841; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 sierpnia 1960 r., III CR 998/59, LEX nr 172886; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14 listopada 1990 r., I PR 231/90, Legalis nr 27130; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 22 listopada 1966 r., II PR 487/66, Legalis nr 12875. Por. również w odniesieniu do przedawnienia roszczenia odszkodowawczego, potrącenia, spełnienia świadczenia – orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 4 maja 1965 r., I PR 116/65, Legalis nr 12307.

²³ Zob. J. Jagiela, *Kodeks postępowania cywilnego...*, komentarz do art. 11 k.p.c., nb. 38; uchwała Sądu Najwyższego z dnia 11 stycznia 1983 r., III CZP 56/83, Legalis nr 23520.

z pierwszym poglądem, zaprezentowanym m.in. przez Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 10 października 2018 roku²⁴, „samo przyczynienie się do powstania szkody nie przesądza jeszcze o ograniczeniu obowiązku naprawienia szkody, a ponadto stopień przyczynienia się nie jest bezpośrednim wyznacznikiem zakresu tego ograniczenia”. Sąd ten stwierdził ponadto, że decyzja o tym, czy obowiązek naprawienia szkody należy ograniczyć ze względu na przyczynienie się poszkodowanego, należy do sądu w ramach sędziowskiego wymiaru odszkodowania w granicach art. 362 k.c. Ustalenie przyczynienia jest zatem jedynie warunkiem koniecznym, ale niewystarczającym do rozważenia możliwości zmniejszenia odszkodowania²⁵. Przeciwny pogląd, zaprezentowany przez Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 26 lutego 2015 roku, zakłada, że przepis art. 362 k.c. nie stanowi przejawu tzw. prawa sędziowskiego, o zastosowaniu którego decyduje sąd w ramach swobodnego uznania ze względu na okoliczności danej sprawy²⁶. Należy odróżnić samo ustalenie, czy zachowanie poszkodowanego stanowiło relewantne przyczynienie się do powstania lub zwiększenia szkody od skutków takiego ustalenia dla zakresu odpowiedzialności odszkodowawczej. Oznacza to, że w każdym przypadku ustalenia przyczynienia odszkodowanie ulega zmniejszeniu. Jednakże okoliczności danej sprawy mogą uzasadniać zmniejszenie odszkodowania w stopniu zupełnie symbolicznym.

Za trafny należy uznać drugi ze wskazanych poglądów. Przemawia za tym przede wszystkim wykładnia językowa przepisu art. 362 k.c., a zwłaszcza sformułowanie *obowiązek jej naprawienia ulega odpowiedniemu zmniejszeniu*. Skoro zatem obowiązek odszkodowawczy *ulega* zmniejszeniu, oznacza to, że

²⁴ Zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 10 października 2018 r., I CSK 266/18, Legalis nr 1831087; a nadto wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 listopada 2017 r., IV CSK 8/17, Legalis nr 1715549.

²⁵ Zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 29 października 2008 r., IV CSK 228/08, Legalis nr 117470; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 listopada 2009 r., IV CSK 241/09, Legalis nr 304048; oraz w literaturze: K. Pietrzykowski, w: *Kodeks cywilny. Tom I. Komentarz. Art. 1–449¹⁰*, red. K. Pietrzykowski, Legalis 2018, komentarz do art. 362 k.c., nb. 10–11; K. Zagrobelny, w: *Kodeks cywilny. Komentarz*, red. E. Gniewek, P. Machnikowski, Legalis 2017, komentarz do art. 362 k.c., nb. 13; A. Olejniczak, w: *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom III. Zobowiązania – część ogólna*, red. A. Kidyba, LEX/el. 2014, komentarz do art. 362 k.c., pkt 4; M. Kaliński, w: *System Prawa Prywatnego. Prawo zobowiązań – część ogólna. Tom 6*, Warszawa 2014, s. 194.

²⁶ Zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 26 lutego 2015 r., III CSK 187/14, Legalis nr 1200689. Zob. także A. Koch, w: *Kodeks cywilny. Tom II. Komentarz. Art. 353–626*, red. M. Gutowski, Legalis 2019, komentarz do art. 362 k.c., nb. 26; P. Sobolewski, w: *Kodeks cywilny. Komentarz*, red. K. Osajda, Legalis 2019, komentarz do art. 362 k.c., pkt 9; T. Wiśniewski, w: *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom III. Zobowiązania. Część ogólna*, red. J. Gudowski, LEX/el. 2018, komentarz do art. 362 k.c., pkt 1.

norma prawna nakazuje jej adresatowi (sądowi) zmniejszenie należnego poszkodowanemu odszkodowania w przypadku ustalenia, że poszkodowany przyczynił się do powstania lub zwiększenia szkody. Norma prawna zawarta w art. 362 k.c. stanowi normę kompetencyjną połączoną z obowiązkiem czynienia z niej użytku. Przyjęcie odmiennego poglądu, który przyznaje sądowi uprawnienie do realizacji dyskrecjonalizmu sędziowskiego w tym zakresie, byłoby uzasadnione wyłącznie w przypadku, gdyby treść przepisu zamiast zwrotu *ulega* zawierała sformułowanie *może ulec* w odniesieniu do obniżenia odszkodowania.

W doktrynie prawa cywilnego wskazuje się niekiedy, że wykładnia gramatyczna omawianego przepisu może prowadzić do wydawania niesłusznych wyroków, np. w sytuacji nikłego niezawinionego stopnia przyczynienia się poszkodowanego lub też gdy powodem przyczynienia były pobudki altruistyczne²⁷. Odnosząc się do powyższego argumentu, należy wskazać, że nie można wykluczyć sytuacji, że zachowanie poszkodowanego, choć w pewnym stopniu niewłaściwe, nie będzie wystarczające do przypisania mu cechy obiektywnej naganności. Dotyczy to nie tylko zachowań poszkodowanego, które nie naruszyły żadnych przyjętych reguł postępowania, ale również zachowań, które doprowadziły do ich naruszenia w tak nikłym stopniu, aby można było uznać, że miały wpływ na powstanie lub zwiększenie szkody.

Przenosząc poczynione wyżej uwagi na grunt stanu faktycznego sprawy, będącego podstawą glosowanego wyroku, stwierdzić należy, że sąd powinien dokonać samodzielnych ustaleń w zakresie wystąpienia przyczynienia się poszkodowanego do powstania lub zwiększenia szkody, ponieważ okoliczność ta nie mieści się w zakresie związania sądu cywilnego prawomocnym, skazującym wyrokiem karnym w granicach art. 11 k.p.c. W przypadku ustalenia przyczynienia się sąd był zobowiązany do zmniejszenia wysokości odszkodowania, nawet w sposób nieznaczny, jeśli przemawiałyby za tym okoliczności, a zwłaszcza stopień winy obu stron, jak również rozmiar doznanej krzywdy oraz szczególnie okoliczności danego przypadku zarówno o charakterze obiektywnym i subiektywnym (zwłaszcza stopień naruszenia prawnych i pozaprawnych reguł właściwego postępowania, cele i motywacje zachowania stron).

Do rozważenia pozostała ostatnia kwestia dotycząca skutku upływu czasu od chwili śmierci osoby bliskiej na wysokość należnego zadośćuczynienia na rzecz najbliższych członków rodziny. Słusznie wskazał sąd apelacyjny w glosowanym

²⁷ Zob. A. Olejniczak, w: *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom III. Zobowiązania – część ogólna*, red. A. Kidyba, komentarz do art. 362 k.c., pkt 4; M. Kaliński, w: *System...*, s. 194.

wyroku, że na zmniejszenie rozmiaru krzywdy nie ma wpływu sam upływ czasu od daty śmierci osoby bliskiej a momentem wyrokowania²⁸. Fakt, że upływ czasu zatarł niektóre skutki cierpienia nie oznacza, że zatarł samo poczucie krzywdy i w konsekwencji jej rozmiar. Ponadto zadośćuczynienie kompensuje wszystkie niematerialne skutki śmierci osoby bliskiej, a zatem zarówno cierpienie doznane w czasie bezpośrednio następującym po śmierci, jak również w okresie późniejszym. Brakuje tym samym jakichkolwiek podstaw do uzależnienia wysokości należnego stronie świadczenia od tego, w którym momencie powód zdecyduje się na wniesienie powództwa o zadośćuczynienie. Powództwo wniesione w czasie relatywnie krótkim od śmierci bezpośrednio poszkodowanego, jak i powództwo wniesione po upływie znacznego czasu (nawet kilku lat) powinno być oceniane w ten sam sposób, przy uwzględnieniu jednakowych kryteriów.

Literatura

- Bodio J., w: *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz aktualizowany. Tom I. Art. 1–729*, red. A. Jakubecki, LEX/el. 2018.
- Cisek A., Dubis W., w: *Kodeks cywilny. Komentarz*, red. E. Gniewek, P. Machnikowski, Legalis 2017.
- Ereciński T., w: *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom I. Postępowanie rozpoznawcze*, red. T. Ereciński, LEX/el. 2016.
- Góra-Błaszczkowska A., w: *Kodeks postępowania cywilnego. Tom I. Komentarz. Art. 1–729*, red. A. Góra-Błaszczkowska, Legalis 2016.
- Gromska-Szuster I., w: *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom I. Artykuły 1–366*, red. H. Dolecki, T. Wiśniewski, LEX/el. 2013.
- Gudowski J., Bieniek G., w: *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom III. Zobowiązania. Część ogólna*, LEX/el. 2018.
- Jagiela J., w: *Kodeks postępowania cywilnego. Tom I. Komentarz. Art. 1–366*, red. A. Marciniak, K. Piasecki, Legalis 2016.
- Kaliński M., w: *System Prawa Prywatnego. Prawo zobowiązań – część ogólna. Tom 6*, Warszawa 2014.
- Kalisz A., *Więzi rodzinne jako dobra osobiste. Linia orzecznicza i krytyka doktryny, w: Meandry prawa – teoria i praktyka. Księga jubileuszowa prof. zw. dra hab. Mieczysława Goettela*, red. E. Pływaczek, J. Bryka, Szczytno 2017.

²⁸ Zob. wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 18 lutego 2016 r., I ACa 910/15, LEX nr 2052657; wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 19 października 2017 r., V ACa 154/17, LEX nr 2396165.

- Kryla K., *Zadośćuczynienie pieniężne dla najbliższych członków rodziny zmarłego – uwagi na tle art. 446 § 4 k.c.*, „Przegląd Sądowy” 2013, nr 2.
- Manowska M., w: *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom I. Art. 1–505*³⁸, red. M. Manowska, LEX/el. 2015.
- Marszałkowska-Krześ E., w: *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, red. E. Marszałkowska-Krześ, Legalis 2019.
- Mączyński A., *Konstytucyjne podstawy prawa rodzinnego*, w: *Państwo prawa i prawo karne. Księga jubileuszowa Profesora Andrzeja Zolla*, t. I, Warszawa 2012.
- Michałowska K., *Niemajątkowe wartości życia rodzinnego w polskim prawie cywilnym*, Warszawa 2017.
- Mularski K., w: *Kodeks cywilny. Tom II. Komentarz. Art. 353–626*, red. M. Gutowski, Legalis 2019.
- Nazar M., *Niektóre zagadnienia małżeństwa i rodziny w świetle unormowań Konstytucji RP z dnia 2 kwietnia 1997 r.*, „Rejent” 1997, nr 5.
- Olejniczak A., w: *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom III. Zobowiązania – część ogólna*, A. Kidyba, LEX/el. 2014.
- Pietrzykowski K., w: *Kodeks cywilny. T. I. Komentarz. Art. 1–449(10)*, red. K. Pietrzykowski, Legalis 2018.
- Safjan M., w: *Kodeks cywilny. T. I. Komentarz. Art. 1–449(10)*, red. K. Pietrzykowski, Legalis 2018.
- Sobolewski P., w: *Kodeks cywilny. Komentarz*, red. K. Osajda, Legalis 2019.
- Wiśniewski T., w: *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom III. Zobowiązania. Część ogólna*, red. J. Gudowski, LEX/el. 2018.
- Zagrobelny K., w: *Kodeks cywilny. Komentarz*, red. E. Gniewek, P. Machnikowski, Legalis 2017.

Akty prawne

- Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (tekst jedn. Dz.U. z 2018 r., poz. 1360).
- Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (tekst jedn. Dz.U. z 2019 r., poz. 1145).
- Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (tekst jedn. Dz.U. z 2017 r., poz. 683).
- Ustawa z dnia 30 maja 2008 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. nr 116, poz. 731).

Orzecznictwo

Orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 17 maja 1955 r., II CR 117/54, Legalis nr 637405.

Orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 4 maja 1965 r., I PR 116/65, Legalis nr 12307.

Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 10 października 2018 r., I CSK 266/18, Legalis nr 1831087.

Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 22 listopada 1966 r., II PR 487/66, Legalis nr 12875.

Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 27 lutego 2018 r., I CSK 634/17, Legalis nr 1765963.

Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 11 stycznia 1983 r., III CZP 56/83, LEX nr 1633841.

Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 11 stycznia 1983 r., III CZP 56/83, Legalis nr 23520.

Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 2 kwietnia 1971 r., III CZP 66/70, Legalis nr 15322.

Wyrok Sadu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 16 listopada 2017 r., V ACa 210/17, LEX nr 2432016.

Wyrok Sadu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 7 grudnia 2017 r., V ACa 200/17, Legalis nr 1728118.

Wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 8 września 2017 r., I ACa 196/17, Legalis nr 1674178.

Wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 11 stycznia 2018 r., V ACa 690/16, LEX nr 2515998.

Wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 14 grudnia 2017 r., V ACa 124/17, LEX nr 2500117.

Wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 7 marca 2018 r., V ACa 86/16, LEX nr 2529214.

Wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 13 września 2016 r., I ACa 389/16, Legalis nr 1532966.

Wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 15 maja 2015 r., I ACa 131/15, Legalis nr 1263391.

Wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 16 listopada 2017 r., I ACa 562/17, LEX nr 2415303.

Wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 24 maja 2018 r., I ACa 1205/17, Legalis nr 1808263.

Wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 29 maja 2018 r., I ACa 1659/17, Legalis nr 1808287.

Wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 12 sierpnia 2016 r., I ACa 172/16, LEX nr 2210934.

- Wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 29 czerwca 2017 r., I ACa 1694/16, Legalis nr 1654024.
- Wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 30 marca 2017 r., I ACa 1272/16, LEX nr 2282403.
- Wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 18 lutego 2016 r., I ACa 910/15, LEX nr 2052657.
- Wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 21 kwietnia 2016 r., I ACa 1120/15, Legalis nr 1487539.
- Wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 7 czerwca 2017 r., I ACa 97/17, Legalis nr 1683390.
- Wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 10 maja 2018 r., V ACa 753/17, Legalis nr 1785961.
- Wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 15 listopada 2017 r., V ACa 206/17, Legalis nr 1712882.
- Wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 18 kwietnia 2018 r., V ACa 1195/17, Legalis nr 1783041.
- Wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 19 października 2017 r., V ACa 154/17, LEX nr 2396165.
- Wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 23 kwietnia 2018 r., I ACa 313/17, Legalis nr 1805109.
- Wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 7 sierpnia 2018 r., I ACa 284/18, Legalis nr 1824375.
- Wyrok Sądu Apelacyjnego z dnia 23 czerwca 2016 r., V ACa 897/15, LEX nr 2073862.
- Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 1 czerwca 2017 r., I CSK 595/16, Legalis nr 1629970.
- Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14 listopada 1990 r., I PR 231/90, Legalis nr 27130.
- Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 czerwca 2005 r., III CK 642/04, Legalis nr 268767.
- Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 listopada 2009 r., IV CSK 241/09, Legalis nr 304048.
- Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 sierpnia 1960 r., III CR 998/59, LEX nr 172886.
- Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 grudnia 2012 r., IV CSK 192/12, Legalis nr 607831.
- Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 listopada 2013 r., II PK 54/13, Legalis nr 745622.
- Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 lutego 2013 r., I CSK 373/12, Legalis nr 719199.
- Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 listopada 2017 r., IV CSK 8/17, Legalis nr 1715549.
- Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 26 lutego 2015 r., III CSK 187/14, Legalis nr 1200689.
- Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 29 października 2008 r., IV CSK 228/08, Legalis nr 117470.
- Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 kwietnia 2016 r., IV CSK 389/15, Legalis nr 1450600.

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 marca 1974 r., II CR 46/74, Legalis nr 17810.

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 marca 2014 r., IV CSK 374/13, Legalis nr 797040.

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 kwietnia 2015 r., II CSK 363/14, Legalis nr 1260034.

**A GLOSS ON JUDGEMENT THE COURT OF APPEAL IN KATOWICE,
OF 4 OCTOBER 2018, I ACA 697/17**

Summary

The purpose of the gloss was to analyze the premises for compensation for the harm suffered because of the death of a relative based on art. 446 § 4 of the Polish Civil Code, and in particular the term “the closest family member”. Critical remarks concerned the issue of the lack of resolution in the voted judgment of the issue of directly contributing to the claimant’s rise or damage. The research methods used in the text were based mainly on the dogmatic analysis of the Civil Code, including rich literature and judicial decisions. The author has approved the Court’s argumentation regarding the understanding of the above notion, for which family connections are decisive. The source of these connections is the relationship of closeness, which is not always based on formal and legal links. The applied research methods were based mainly on the dogmatic analysis of the Civil Code, as well as on the use of civil law literature and rich court jurisprudence.

Keywords: civil law, compensation, harm, damage, recompense, liability for damages